Хойніцкі раённы аддзел адукацыі
Дзяржаўная ўстанова адукацыі "Сярэдняя школа № 3 г. Хойнікі"

Урок падагульнення і сістэматызацыі вывучанага
па раздзеле "Дзеяслоў" у 6 "А" класе

Настаўнік беларускай мовы
і літаратуры
вышэйшай катэгорыі
Васькевіч Вольга Арсенцьеўна

2013

Тэма. Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага па раздзеле "Дзеяслоў"

Мэта ўрока: паўтарыць матэрыял па тэме; падагульніць і сістэматызаваць веды вучняў па правапісе дзеясловаў;
удасканальваць практычныя ўменні і навыкі (арфаграфічныя, арфаэпічныя, пунктуацыйныя);
спрыяць фарміраванню пачуцця гонару і любові да роднага краю, павагі да беларускага слова.

Тып урока: урок абагульнення і сістэматызацыі ведаў.

Тэхналогія: развіццё крытычнага мыслення праз чытанне і пісьмо.

Абсталяванне: карткі, мультымедыйны праектар.

Ход урока

І. Арганізацыйны момант.

Настаўнік. Вітаю вас, сябры, на нашай сустрэчы. Сёння наш урок будзе незвычайным. Павярніцеся і прывітайце гасцей усмешкай, а цяпер – адзін аднаго. Вы здольныя, разумныя, і, вядома ж, у вас усё атрымаецца. Працаваць мы будзем пад дэвізам: *"Зробім школьныя заданні без памылак, са стараннем".*

ІІ. Паведамленне тэмы. Пастаноўка задач урока

1. **Матывацыя тэмы.**

Настаўнік. Для таго, каб захаваць працаздольнасць, нам патрэбны добры настрой. Па якіх прыметах можна вызначыць, што чалавек знаходзіцца ў добрым настроі? (Жартуе, усміхаецца, спявае).

- Словы якой часціны мовы вы назвалі?
- Ці знаёмае для вас гэтае слова?
- Што неабходна засвоіць на працягу ўрока? (на слайдзе змешчаны ключавыя словы: паўтарыць, падагульніць, сістэматызаваць, удасканальваць, спрыяць).

(*Слайд з мэтамі ўрока дэманструецца пасля таго, як шасцікласнікі вызначаць іх самастойна*).

ІІІ. Актуалізацыя ведаў.

Настаўнік чытае эпіграф да ўрока (запіс на слайдзе).

"Ёсць у кожнага свой мілы сэрцу куток, які з бегам гадоў не толькі (не) ц..мее ў пам…ці, а станові(ц,ца) як бы яснейшы, даражэйшы…

Сярод іншых дарагіх, хвалюючых успамінаў – ён самы дарагі, самы шчымлівы.

Куток гэты – тая хата, дзе мы вучыліс(сь,ся) хадзіць, дзе чулі ц..плыню матчыных рук і матчынага сэрца, куток нашага маленства".

І. Мележ

Настаўнік. Якім пачуццём прасякнуты гэтыя радкі?

(Адказы вучняў).

Настаўнік. А як вы адносіцеся да кутка свайго дзяцінства?

(Адказы вучняў).

Настаўнік. Я бачу, што вашыя пачуцці сугучныя з пачуццямі аўтара, таму мы можам выкарыстаць гэтыя радкі ў якасці эпіграфа да ўрока. Гэта значыць, што лексічнай тэмай нашага ўрока будзе тэма "Адвечная прыгажосць нашай зямлі" (на матэрыяле твораў І.Мележа).

Настаўнік. Зараз папрацуем над тэкстам эпіграфа.

1) Устаўце прапушчаныя літары і растлумачце іх правапіс:
   цьмее – ?
   дзьме – ?
   памяць – ?
   цеплыня – ?
2) Раскрыйце дужкі, запішыце словы і растлумачце свой выбар.
3) Што трэба ведаць, каб не памыліцца ў напісанні гэтых слоў?

IV. Паўтарэнне і сістэматызацыя вывучанага.

1.Работа з тэкстам.

Спісаць тэкст, уставіць прапушчаныя літары і знакі прыпынку, дапісаць канчаткі дзеясловаў, абазначыць іх.

Над Мінскам шум… халодныя восен…скія в..тры. Неба то засіне… між разарваных ветрам воблакаў то зноў надоўга знікн… за шчыльнай заслонай ні..кіх ця…кіх хмар. Збітае дажджамі і в…трамі жоўтае ліс…це ліп выс..ціла… мокры з ц…мяным бляскам асфальт праспектаў, плошчаў, сквераў.

1. У форме якога часу ўжыты дзеясловы?
2. Ад чаго залежыць правільнае напісанне канчаткаў дзеяловаў?
3. Якія словы з гэтага тэксту вы ўключылі б у слоўнікавы дыктант? Чаму? Давайце падкрэслім гэтыя словы.

(*Восеньскі (літара ь у сярэдзіне слова), нізкі, цяжкі(звонкія і глухія зычныя), дождж(напісанне слоў з дж), вецер, вятры (правапіс е, ё – я),*

лісце, усцілае (суседняя мяккасць), цьмяны (літара ь у сярэдзіне слова), асфальт (слоўнікавае слова), плошча, шчыльны (напісанне слоў з шч)).
2. Выбарачны дыктант.
І варыянт: выпісаць дзеясловы, якія ў 2-ой асобе множнага ліку цяперашняга часу маюць канчаткі *–яце.* Дапоўніць сваімі прыкладамі.
ІІ варыянт: выпісаць дзеясловы, якія ў 2-ой асобе множнага ліку цяперашняга часу маюць канчаткі *–еце.* Дапоўніць сваімі прыкладамі.

Шчодра цвіў гэтай вясною сад. Спачатку вішні і грушы, потым – яблыні. Была пара, калі ўсе дрэвы стаялі, як белыя, ружаватыя воблакі. Млелі пяшчотныя, цудоўныя пахі. Пахі гэтыя поўнілі сад і вуліцу. Уся зямля здавалася белай, была поўная квецені, пахаў.

І варыянт
Цвіў – цвіцяце
Здавалася – здаяцеся
Несці – несяце
Везці – везяце
Ідзём –ідзяце
ІІ варыянт
Млелі – млееце
Была – будзеце.
Чытаеце, гуляеце

Што трэба ведаць, каб не памыліцца ў напісанні канчаткаў дзеясловаў 2-ой асобы множнага ліку цяперашняга часу?
3. Пазнавальнае заданне "Карэктар". Выпраўце памылкі там, дзе яны дапушчаны. Успомніце правілы, на якія дапушчаны памылкі. Згрупуйце словы паводле правілаў.

У лагодным сонечным светле гарелі сумным атвечным полымем ліпы і бярозы каля хат, древы ў не далёкім лесе. Як сівізна ад былога, пережытага, белела усюды павутіна. Яна вісела у паветры, апчеплівала павялы і пасохлы бульбовнік, калы і жэрткі вакол агародаў, пажовклыя кусты. Усё агартаў спакойны, стары, як сьвет, смутак развітаня с цяплом, з летам, набліженя слаты, халадоў.

1. Святле, бялела.
2. Гарэлі, набліжэння, дрэвы.
3. Бялела ўсюды, вісела ў паветры, пажоўклыя, бульбоўнік.
4. Павуціна, цень, цёплы.

5. Набліжэння, развітання.
6. Свет, усмешка, цвік.
7. Абчэплівала.

-У форме якога часу ўжытыя дзеясловы ў гэтым тэксце?

Запішыце дзеясловы ў форме 2-й асобы адзіночнага ліку.

4.Фізкультхвілінка.

Той, хто лічыць сябе патрыётам,
Падыміся!
Той, хто ўдзячны зямлі Беларусі,
Пакланіся!
Хто лічыць сябе шчаслівым,
Усміхніся!
Хто да добрых ведаў імкнецца,
Пацягніся!
Хто сябру жадае дабра,
Прывітайся!
І хутчэй да кніг за стол
Вяртайся!

5.Заданне "Рэдактар".

Выконваецца на картках.

Замяніце неазначальную форму дзеяслова формай прошлага часу.

1) Перад раніцай (*прашумець)* навальніца.

2) На світанні яна (*сціхнуць)*, дождж (*сысці)* на захад, да Прыпяці, а за ім хутка (*сплыць)* і хмары.

3) Над вымытымі вадой палямі (*засінець)* чыстае неба і (*зазіхацець)* яркае жнівеньскае сонца.

4) (*Быць)* ў самым разгары жніво, жыта ўжо (*зжаць)*, а ячмень і пшаніца яшчэ амаль усюды (*стаяць)* некранутыя, (*чакаць)* вострых сярпоў.

5) Пад палючымі праменнямі сонца хутка (*выспяваць)* загоны аўса.

Заданні:

1-ая група. Вызначце час, род, лік, спражэнне дзеясловаў у другім сказе. Пракаменціруйце напісанне.

2-ая. Растлумачце пастаноўку знакаў прыпынку ў другім сказе. Утварыце формы ўмоўнага ладу, растлумачце правапіс дзеясловаў.

3-ая група. Ад дзеясловаў у 4 сказе ўтварыце форму загаднага ладу. Растлумачце пастаноўку знакаў прыпынку ў сказе. Знайдзіце слова з падоўжаным гукам [ж].

6.Пазнавальнае заданне "Падумаем, успомнім, растлумачым"

а) Як трэба пісаць: *стрыжом, стрыжэм* ці *стрыгом?*

Сячом, сячэм ці *сяком?*

Пячом, пячэм ці *пяком?*

Тчом, тчэм ці *тком?*

б) Чаму ў дзеясловах *веяць, веяў, веяла; сеяць, сеяў, сеяла* пішацца ***я***, а ў дзеясловах *веем,веецe, сеем, сеецe – **е***?

7. Арфаграфічная хвілінка

- Прадоўжым выпрацоўку арфаграфічных уменняў. Узнавіце ў памяці алгарытмы правапісу дзеясловаў.

а) Устаўце замест кропак, дзе патрэбна, мяккі знак.

Ляж…це, змаж...це, кін…це, стан..це, сядз..це, удар..це.

б) Устаўце з ці с

..рабіць, ..жаць, ра..сыпаць, ра..біць, ра..рэзаць, ..шыць.

в) На месцы пропускаў устаўце суфіксы –ва-, -іва- (-ыва-), -оўва-(-ёўва).

Адыгр..лі, супакой..е, зачар..е, прывабл..е, высвіст..юць, перашэпт..юцца.

г) Запішыце *не (ня)* з дзеясловамі разам ці асобна.

(Не)пакоіць, (не)хацеў, (не)здаровіцца, (не)чытаў, (не)навідзець, (не)дабачыць.

9.Выкананне тэста.

V. Выстаўленне і каменціраванне адзнак.

VI. Дамашняе заданне.

Напісаць міні-сачыненне "Мілы сэрцу куток". Выкарыстаць у ім наступныя ключавыя словы, папярэдне выправіўшы ў іх памылкі: *нарадіцца, атчуваць, стараца, незабыць, шанавать, захапляца.*

VII. Заключнае слова настаўніка.

- Я вельмі ўдзячная вам, дзеці, за плённую працу на ўроку, а таксама ўсім прысутным, хто далучыўся да нашай работы.

У акіяне слова – ані межы, ні донца.
Ёсць там адна аснова: праца і праца бясконца.

Няхай гэтыя словы стануць дэвізам у вашай рабоце!